

**Palvelualojen
ammattiliitto**
Servicefacket

Lausunto

04.12.2023

Asia: VN/19831/2023

Työrauhalainsäädännön kehittäminen - luonnos hallituksen esitykseksi työehtosopimuslain, työriitojen sovittelusta annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yleiset huomiot

Yleiset huomionne esityksestä

Mietinnössä esitetään muutettavaksi työehtosopimuslakia, lakia työriitojen sovittelusta lakia sekä työsopimuslakia. Hallitusohjelmaan pohjautuen esitetään merkittäviä heikennyksiä ammattiliittojen ja työntekijöiden työtaisteluoikeuteen mm. rajaamalla mahdollisuuksia tukityötyötaisteluihin, asettamalla 24 tunnin enimmäiskesto poliittisille työnseisauksille, laajentamalla työehtosopimuslaissa säädetyn hyvityssakon käyttöalaa sekä korottamalla merkittävästi sen määrää. Lisäksi säädettäisiin vastaavia veloitteita myös tällä hetkellä työrauhavelvoitteen ulkopuolella olevaa aikaa ja tahoja koskien. Uutena säännöksenä tulisi myös työntekijöille henkilökohtainen, edellytysten täytyessä kuittauskelpoinen seuraamusmaksu laittomaksi todettuun työtaisteluun osallistumisesta.

Hallitusohjelmaan on yksityiskohtaisesti kirjattu työtaisteluoikeuden rajaamista ja heikentämistä koskevat tavoitteet, joita nyt ollaan näennäisen työryhmän mietinnön pohjalta sellaisenaan toteuttamassa. Esitetyille työtaisteluoikeuden rajoituksille ei ole perusoikeuksien ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten näkökulmasta hyväksyttäviä syitä. Työtaisteluoikeus on perustuslain ja kansainvälisten sopimusten turvaama oikeus, jota pikaisen valmistelun jälkeen ollaan perustavanlaatuisesti heikentämässä. Lainsäädäntöuudistuksen merkittävydestä huolimatta palkansaajapuolella ei ole ollut työryhmässä ollut aitoa kolmikantaneuvottelujen edellyttämää osallistumis- ja vaikutusmahdollisuutta. Lopputuloksen pohjalta on selvää, että valmistelun tosiasiallisena tarkoituksena ei ole ollut työrauhan parantamiseen tähtäävien vaihtoehtojen aito käsittely kolmikantaisesti, vaan ainoastaan nopeasti toteuttaa hallitusohjelmaan kirjatut,

työnantajajärjestöjen pitkäaikaiset tavoitteet ammattiliiton työtaisteluoikeuden heikentämiseksi lainsäädäntöön jäävistä ongelmakohtista piittaamatta.

Valmistelun pikaisuus ja yksipuolisuus näkyvät työryhmän työn lopputuloksessa. Esitetty työraahasäntely on lainsäädäntönä tasoltaan heikkoa, ja se jää monilta kohdin tulkinnanvaraiseksi ja jopa sekavaksi. Säännösten sisältöä on osittain mahdotonta etukäteen arvioida, ja ne jäävät liian suurelta osin erityisesti työtuomioistuimen jälkikäteen arvioitavaksi. Lainsäädännön epäselvyys aiheuttaa useaksi vuodeksi epäselvän oikeustilan ja käytännössä romuttaa oikeusvarmuuden työraahasäännösten osalta.

Mietinnöstä ilmenee, että historiallisesti työtaistelujen yhteiskunnalliset ja kansantaloudelliset vaikutukset ovat olleet vähäisiä. Poliittisten työtaistelujen määrä on ollut vähäinen ja poliittisia lakkoja on ollut viimeksi vuonna 2018 pääministeri Juha Sipilän hallituksen lainsäädäntöuudistuksia vastaan. Tukilakkojen osuus on noin 10 % kaikista lakoista. Laittomaksi todettujen työtaisteluja jatkamisia on ollut vuosittain vain muutama.

Laittomat työtaistelut ovat olleet sekä harvinaisia että toteutuessaan erittäin rajattuja myös palvelualojen ammattiliiton järjestämisalioilla. Kymmenen vuoden jaksolla 2012–2021 laittomiksi tuomittuja lakkoja on ollut ainoastaan seitsemän. Syksyllä 2022 järjestettyjen laajempien työnsesausten syynä oli työnantajapuolen kieltäytyminen sovituista neuvotteluista. Tällöin Työtuomioistuimessa käsitellyistä 29 yksilöidystä toimenpiteestä 17 kesti ainoastaan 1–3 minuuttia, kuusi 5–20 minuuttia, ja pisimmätkin kuusi toimenpidettä vain puolesta tunnista kahteen.

Näin ollen kysymykseen, joka ei ole yhteiskunnallinen ongelma, puututaan tarpeettoman järeästi kansalaisten perusoikeuksia ja mielipiteenvapautta rajoittamalla. Muutoksia on perusteltu yhteensovittami-sella muihin pohjoismaisiin työmarkkinamalleihin. Niissä on kuitenkin turvattu tasapaino työntekijöiden ja työnantajien intressien välillä, kun taas esitysluonnoksessa otetaan yksipuolisesti huomioon työnantajapuolen intressit edes pyrkimättä minkäänasteiseen tasapuolisuuteen. Työehtosopimuslaissa on aikaisemmin pyritty tasapainoiseen seuraamusjärjestelmään siten, että työnantajien työehtosopimuksen tietien rikkominen on sanktioitu työrauhavelvoitteen sanktiointia vastaavalla tavalla. Nyt esitetyt yksipuoliset, vain työrauhavelvoitteen rikkomiseen kohdistuvat korotukset rikkovat työmarkkinoilla aiemmin vallinneet rakenteet ja periaatteet.

Mietinnössä on suppeakatseisesti toteutettu hallitusohjelman tavoitetta työtaisteluoikeuden rajaamisesta ikään kuin irrallisena muusta kansallisesta oikeusjärjestelmästä. Suomalaisessa lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä vallitsee muutoin laajalti maltillisten hyvitysten ja korvausten periaate ja mm. vahingonkorvausoikeudellinen rikastumiskielto. Työraahasäännösten rikkomisen sanktiointi esitetyllä tavalla on räikeä ja oikeustajun vastainen poikkeus tästä periaatteesta: hyvityksen määrän ei edellytetä olevan missään suhteessa rikkomukseen ja työnantajien järjestöt saavat sanktioiden yksipuolisesta korot-tamisesta merkittävää taloudellista etuutta.

Onnistuneen lainsäädännön keskeinen edellytys on sen yleinen hyväksyttävyyttä, eli legitimitettä. Tämä ei liity pelkästään perusoikeuksien suojaamiseen tai lainsäädännön tekniseen toteuttamiseen, vaan siihen, että lainsäädännön tulee olla yleisesti yhteiskunnassa hyväksyttyä. Lain säätämässä tulee myös huomioida yleiset oikeusperiaatteet, niistä tärkeimpänä yhdenvertaisuus. On selvää, että aitojen kolmikantaneuvottelujen ja työmarkkinaosapuolten yhdenvertaisuuden puuttuminen heikentävät työrauhajärjestelmän legitimitettä.

Mietinnössä esitetään myös työriitalain mukaista ennakoilmoitusvelvollisuutta laajennettavaksi koskemaan myös poliittisia- ja myötätuntotyötaisteluita. Samalla ilmoitusvelvollisuuden sisältöä laajennetaan. Perusteeksi esitetty työnantajan mahdollisuus varautua lakkoon mm. työjärjestelyin on järjestäytymisvapauden näkökulmasta kestämätön, ja osoittaa, että tarkoituksena on ainoastaan lakon vesittäminen myös tällä tavoin.

Mietinnössä esitetty työntekijöiden henkilökohtainen seuraamusmaksu laittomaksi todetun työtaistelun jatkamisesta on tosiasialliselta käyttöalaltaan rajoitettu, mutta periaatteellisena ilmiönä huolestuttava. Sanktioiden tulisi edelleen kohdistua vain järjestöihin. Seuraamusmaksu on omiaan aiheuttamaan vää-rinkäsityksiä, ja luomaan pelotevaikutusta työtaisteluihin – myös laillisiin työtaisteluihin – osallistumisesta. Tämä heikentää erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työntekijöiden osallistumis-mahdollisuuksia omien työehtojensa parantamiseen.

Nykytilan ja sen arviointi

1 luku - Asian tausta ja valmistelu

2 luku - Nykytila ja sen arviointi

Mietinnöstä ilmenee, että historiallisesti työtaistelujen yhteiskunnalliset ja kansantaloudelliset vaikutukset ovat olleet vähäisiä. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan laittomien lakkojen osuus lakoissa menetetyistä työpäivistä on vain 7-12 %. Poliittisia lakkoja on ollut viimeksi vuonna 2018 pääministeri Juha Sipilän hallituksen lainsäädäntöuudistuksia vastaan. Muina vuosina poliittisten työtaistelujen määrä on ollut vähäinen. Tukilakkojen osuudeksi arvioidaan noin 10 % kaikista lakoista ja nykylainsäädännön mukaan laittomien tukilakkojen osuus on ollut vain muutamia lakkoja vuodessa. Työtuomioistuinkäytännön mukaan myöskään laittomaksi todetun työtaistelun jatkaminen ei ole ollut yleistä. Tapauksia on ollut vuosittain vain muutama.

Mietinnössä kuvattua vastaavasti laittomat työtaistelut ovat olleet sekä harvinaisia että toteutuessaan erittäin rajattuja myös Palvelualojen ammattiliiton järjestämisaloilla. Kymmenen vuoden jaksolla 2012–2021 laittomiksi tuomittuja lakkoja on ollut ainoastaan seitsemän. Niiden taustalla on myös poikkeuksetta ollut joko työn menettämiseen liittyvä uhka tai työnantajapuolen kategorinen haluttomuus hakea ratkaisua neuvotteluteitse, ja ne ovat aina olleet toimenpiteisiin ryhtyneille viimesijainen vaikuttamisen keino. Työtaisteluista kaksi liittyi työvoiman vähentämiseen, kaksi pääasiassa työnantajan haluttomuuteen hakea ratkaisua erimielisyyksiin neuvotteluteitse ja

kolme siihen, että työnantaja-osapuoli ei suostunut neuvottelemaan asiasta siten kuin työehtosopimusosapuolten välillä oli sovittu. Työnantajapuolen kieltäytyminen sovituista neuvotteluista oli taustalla myös kaupan alan työtaisteluissa vuoden 2022 syksyllä. Niitä koskevasta kanteesta käy ilmi, että 29 yksilöidystä toimenpiteestä 17 kesti ainoastaan 1–3 minuuttia, kuusi 5–20 minuuttia, ja pisimmätkin kuusi toimenpidettä vain puolesta tunnista kahteen.

Nykytilan arvioinnin perusteella on selvää, että laittomat työnseisaukset eivät ole Suomessa yhteiskunnallinen ongelma, johon tulisi lainsäädäntötoimin puuttua. Mietinnössä kuitenkin esitetään kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa ja perustuslaissa turvattuun työtaisteluoikeuteen merkittäviä rajoituksia, jotka eivät ole millään tavoin perusteltavissa kansallisella tarpeella.

Yleisperustelut - luvut 3-6

3 luku - Tavoitteet

4 luku - Ehdotukset ja niiden vaikutukset

5 luku - Muut toteuttamisvaihtoehdot

Mietinnössä on arvioitu ehdotettujen muutosten taloudellisia vaikutuksia ja niiden vaikutuksia yrityksiin ja työmarkkinoiden toimintaan varsin kapeasti. Mietinnössä arvioidaan yhtäältä, että esimerkiksi hyvityssakkojen määrän roima korottaminen olisi omiaan vähentämään työtaistelujen lukumäärää. Huomiota ei sen sijaan ole kiinnitetty lainkaan siihen, että mainittu muutos samalla kannustaa laajentamaan yksittäiset työtaistelutoimenpiteet korotettuja hyvityssakkoja vastaaviksi: vaikka kokonaisuudessaan työtaistelujen määrä vähenisi, olisi yksittäisten työtaistelujen kokoluokka omiaan kasvamaan. Samalla työtaisteluiden vaikutukset kasautuisivat nykyistä todennäköisemmin yksittäisiin yrityksiin ja olisivat siten näiden nimenomaisten yritysten kannalta nykytilaan verrattuna ennemminkin negatiivisia kuin positiivisia.

Esitetyillä ehdotuksilla voi olla myös muita haitallisia vaikutuksia yksittäisiin yrityksiin. On selvää, ettei työntekijöiden tarve ilmaista mielipidettään katoa minnekään, vaikka heidän työtaisteluoikeuksiaan kavennettaisiin. Muutosten seurauksena vaikuttaminen työpaikan asioihin voikin muuttua piilote-tummaksi ja siirtyä esimerkiksi sellaisiin sosiaalisen median kanaviin, joissa voidaan toimia anonyymeinä tai peitenimillä ja joissa kerrotun tiedon todenperäisyyttä on mahdotonta valvoa. Ne puolestaan voivat synnyttää kohuja, jotka voivat olla etenkin pienille kuluttaja- tai käyttäjäpalveluita tarjoavien yritysten mainehaittojen myötä paljon haitallisempia kuin rajatut ja aina neuvotteluratkaisuun tähtäävät työtaistelutoimet.

Muutoksilla olisi vaikutusta myös työehtosopimusneuvotteluihin. Rajoittamalla työtaisteluoikeutta yksittäisten yritysten ja niiden henkilöstön välisiä kiistoja siirtyy ratkaistaviksi osana työehtosopimusneuvotteluita, kun niissä tähän saakka on voitu keskittyä kehittämään koko toimialaa. Tämä on omiaan hankaloittamaan sopimukseen pääsemistä ja kasvattamaan laillisten työtaistelujen riskiä. Sen seurauksena työtaistelujen kokonaismäärä ja laajuus voivat jopa kasvaa nykyisestä. Lopuksi on vielä syytä painottaa, että esitetyt muutokset vaikuttavat erityisesti naisten, nuorten ja maahan muuttaneiden asemaan työmarkkinoilla. On selvää, että yksityisten palvelualojen yrityksissä

työntekijöillä ei useinkaan ole esimerkiksi sellaista erikoisosaamisesta tai työyhteisöstä kumpuavaa neuvotteluasemaa, jonka avulla he pystyisivät yksin vaikuttamaan työoloihinsa. Jos oikeutta myötätuntotyötaisteluihin kavennetaan tai sanktiointia kohdistetaan yksittäisiin työntekijöihin, tullaan siten samalla vahvistaneeksi entisestään erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työntekijöiden ja työntekijäryhmien alisteista asemaa.

8 a§ [myötätuntotyötaistelun rajoitukset]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Esitetyn säännöksen mukaan työrauhavelvollisuuden vallitessa ei saisi toimeenpanna myötätuntotyötaistelua, jos se aiheuttaisi suhteetonta haittaa tai vahinkoa. Mietinnössä siis esitetään työehtosopimuslain mukaista työrauhavelvollisuutta laajennettavaksi velvollisuudella pidättäytyä suhteettomista myötätuntotyötaisteluista. Työrauhavelvollisuuden vallitessa ei saisi toimeenpanna myötätuntotyötaistelua, jos sen toteuttamistapa, tai siitä pääriidan ulkopuolisille aiheutuvat vahingolliset seuraamukset olisivat ilmeisessä epäsuhteessa tavoiteltavaan päämäärään nähden.

Myötätuntotyötaisteluja rajattaisiin siis vaikeaselkoin kriteerein toteutettavalla suhteellisuusarvioinnilla. Tämän lisäksi tukilakkoja rajattaisiin velvollisuudella turvata yhteiskunnan kannalta välttämättömät palvelut, kuten henkeen tai terveyteen kohdistuvat palvelut, mutta myös energian saatavuuteen, ruokahuollon varmistamiseen sekä yleiseen turvallisuuteen liittyvät palvelut ja toiminnot. Erikseen on todettu, että välttämättömiä palveluja voisivat olla satamapalvelut ja joidenkin liikennepalvelujen turvaaminen, mikä mahdollisesti estää kokonaan näiden alojen osallistumisen tukilakkoihin.

Mietinnön perustelujen mukaan myötätuntotyötaisteluihin olisi edelleen mahdollisuus, mutta tosiasiaa suhteellisuusperiaate ja sitä täydentävä välttämättömien palvelujen turvaaminen kuitenkin rajaavat mahdollisuuden tukea toisen alan työtaistelua lähes olemattomaksi. Myötätuntotyötaistelujen rajoittamiseksi on luotu niin moniportainen ja moniperustainen himmeli, että myötätuntotyötaistelun lainmukaisuutta on käytännössä mahdotonta arvioida etukäteen. Tämä epämääräisyys yhdessä samanaikaisen sanktioiden korottamisen kanssa luo vielä oman esteensä työtaisteluoikeuden käyttämiselle.

Työtaisteluoikeus on myös keskeinen osa kollektiivista neuvottelu-oikeutta ja työmarkkinajärjestelmää. Mahdollisuus saada tukea toisilta ammattiliitoilta työehtosopimuksen saavuttamiseksi on ollut osa suomalaista työmarkkinajärjestelmää ja välttämätöntä joidenkin alojen työehtojen säilyttämiseksi koh-tuullisella tasolla. Tästä syystä tukityötaistelujen rajaaminen tavalla, joka jättää niihin enää vain jonkinlaisen, sisällöltään epäselväksi jäävän mahdollisuuden, ei ole perusteltua eikä missään tapauksessa hyväksyttävää.

On selvää, että myötätuntotyötaistelun lainmukaisuus tulisi aina jäämään työtuomioistuimelle jälkikäteen arvioitavaksi. Tämä käytännössä romuttaa oikeusvarmuuden usean vuoden ajaksi. Se myös lisää työtuomioistuimen työtaakkaa, kun työrauhavelvoitteen rikkomista koskevat kanteet tulevat vaatimaan työtuomioistuimessa pääkäsitteilyä täydessä kokoonpanossa nykyisen kevennetyn menettelyn sijaan.

8 b § [Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Työryhmän mietinnössä esitetään poliittisten työnseisausten rajaamista 24 tuntiin ja muiden poliittisten työtaistelujen kuin työnseisausten rajaamista kahteen viikkoon. Poliittista työtaistelua ei saisi toimeenpanna uudestaan samaan asiaan vaikuttamiseksi. Työehtosopimuslain 9 §:n mukaisen hyvityssakon käyttöalaa laajennettaisiin koskemaan myös yli 24 tuntia kestäviä tai muutoin edellytysten vastaisia työtaisteluita.

Mietinnössä on nykytilan arvioinnissa todettu, että poliittiset työtaistelut ovat Suomessa harvinaisia. Kyse ei siten ole yhteiskunnallisesta ongelmasta, johon olisi nyt ehdotettavalla tavalla välttämätöntä puuttua kansalaisten perusoikeuksia rajoittamalla. Poliittisia työtaisteluita on edellisen kerran ollut Sipilän hallituksen aikana vuonna 2018. Mietinnöstä (s. 51) ilmeneekin, että tavoite poliittisten työtaistelujen rajoittamiseksi ei perustu niiden historiallisesti aiheuttamiin yhteiskunnallisiin ongelmiin, vaan kyseessä on tulevan kehityksen ennakoiminen. Hallitusohjelman mukaisten, mm. yksilöiden toimeentulon heikentämiseen kohdistuvien toimenpiteiden arvioidaan aiheuttavan epävakausta ja myös poliittisia työtaisteluita. Tästä syystä siis kansalaisten perusoikeuksia ja mm. mielipiteen ilmaisun vapautta pyritään etupainotteisesti rajoittamaan yritysten taloudellisten menetysten rajoittamiseksi. Tätä lähtökohta on kansalaisoikeuksien toteutumisen kannalta käsittämätön ja vaatisi huomattavasti painavampia perusteluja, kuin kansalaisten ennakoitu tyytymättömyys hallituksen päätöksiin. Demokraattiseen järjestelmään ei kuulu kansalaisten osallistumismahdollisuuksien kaventaminen hallitukseen kohdistuvan protestoinnin estämiseksi. Poliittisten työtaisteluiden kaltaisten järjestäytyneiden mielipiteen ilmaisun tapojen kaventuessa on vaarana, että kansalaisten tyytymättömyys toimeentuloaan heikentäviin hallituksen päätöksiin tulee purkautumaan muiden, ennalta arvaamattomien ja vähemmän järjestäytyneiden väylien kautta.

Poliittisia työtaisteluita koskeva säännös itsessään jää tulkinnanvaraiseksi erityisesti siltä osin, milloin oikeus järjestää poliittisia työtaisteluita voidaan katsoa ”käytetyksi”. Näin ollen myös tämän säännöksen osalta jäisi käytännössä vasta jälkikäteen arvioitavaksi, onko poliittinen lakko järjestetty uuden lainsäädännön sallimissa rajoissa. Lainsäädännön jääminen erittäin tulkinnanvaraiseksi ja jälkikäteisarvioinnin varaan on oikeusturvanäkökohdista kestävätilanteessa, jossa samanaikaisesti sanktioita merkittävästi kovennetaan. Oikeusjärjestelmän perusperiaatteita on ennakoitavaus - se, että niin kansalaisilla kuin oikeushenkilöillä on mahdollisuus etukäteen arvioida tekojen ja toimenpiteiden seuraamukset.

9 § [Hyvityssakko]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Esityksessä ehdotetaan työehtosopimuslakiin perustuvan työrauhavelvollisuuden rikkomisesta tuomittavan hyvityssakon määrän korottamista siten, että alaraja olisi 10 000 euroa ja maksimi 150 000 euroa. Sama hyvityssakkoseuraamus koskisi myös suhteettomuuden takia lainvastaisia myötätuntotyö-taisteluita ja enimmäiskeston ylittäviä poliittisia työtaisteluita. Myös laki työriitojen sovittelusta sisältäisi säännökset sanktioista työrauhavelvoitteen ulkopuolella koskien yli 24 h kestäviä poliittisia lakkoja ja suhteettomia tukilakkoja. Erityisestä syystä hyvityssakko tai hyvitys voitaisiin tuomita vähimmäis-määrää pienempänä tai jättää kokonaan tuomitsematta.

On selvää, että hyvityssakkojen korottaminen ja sanktioinnin alan laajentaminen kohdistuu käytännössä yksinomaan työntekijäpuoleen. Se heikentää työntekijäpuolen neuvottelumahdollisuuksia ja mahdollisuuksia ilmaista kollektiivisesti mielipiteensä eräistä työnantajan toimenpiteistä, heikentäen siten työntekijöiden mielipiteen ilmaisun vapautta työelämän kysymyksistä. On myös todennäköistä, että hyvityssakkojen merkittävän korottamisen kaventaessa työntekijöiden mahdollisuuksia ilmaista kollektiivisesti tyytymättömyyttään mm. työnantajan työvoiman vähentämistä koskeviin päätöksiin perinteisillä lyhytkestoisilla ulosmarsseilla, tyytymättömyys tulee kanavoitumaan uudenvuodenlaisiin, vielä ennakoimattomiin väyliin.

Esityksessä työehtosopimuslain sanktioita korotetaan työrauhavelvoitteen osalta, mutta vastaavasti työnantajapuolen sanktiointiin toistuvastakaan työehtosopimusvelvoitteiden rikkomisesta ei puututa. Työehtosopimuksissa on aikaisemmin pyritty tasapainoiseen seuraamusjärjestelmään siten, että työnantajien työehtosopimuksen tietien rikkominen on sanktioitu työrauhavelvoitteen sanktiointia vastavalla tavalla. Nyt esitetyt yksipuoliset, vain työrauhavelvoitteen rikkomiseen kohdistuvat sanktioiden korotukset rikkovat työmarkkinoilla aiemmin vallinneet rakenteet ja periaatteet, ja ovat osoituksena mietinnöstä muutoinkin ilmenevästä työmarkkinaosapuolten epätasapuolisesta kohtelusta.

Työrauhan rikkomisen sanktiointi ei myöskään voi olla irrallinen saareke kansallisessa oikeusjärjestelmässä. Suomalaisessa lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä vallitsee laajalti maltillisten hyvitysten ja korvausten periaate ja mm. vahingonkorvausoikeudellinen rikastumiskielto. Työrauhasäännösten rikkomisen sanktiointi esitetyllä tavalla on räikeä poikkeus tästä periaatteesta: hyvityksen määrän ei edellytetä olevan missään suhteessa rikkomukseen ja työnantajien järjestöt saavat sanktioiden yksipuolisesta korottamisesta merkittävää taloudellista etuutta.

10 § [Hyvityssakkoon tuomitseminen]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Esitysluonnos pitää sisällään mahdollisuuden hyvityssakon tuomitsematta jättämiseen/tuomitsemiseen säädettyä alempana. Kyseessä on harvoin sovellettavaksi tuleva poikkeussäännös. Esitysluonnoksessa mainitaan perusteena kohtuuttomuus taloudelliselta kannalta, eli se, että yhdistys joutuu mahdollisesti lopettamaan toimintansa korkeiden sakkojen takia.

Hyvityssakon noston osalta ei kuitenkaan riittävästi huomioida kansainvälisten sopimusten asettamia reunaehjoja Seuraamukset laittomistakaan lakoista eivät saa olla suuruudeltaan sellaisia, että ne todennäköisesti johtaisivat ammattiliiton hajoamiseen tai uhkaisivat ammattiliiton toimintaa tai estäisivät niiden laillista ammattiyhdistystoimintaa.

Kansainvälisessä sopimuskäytännössä mainittujen seikkojen lisäksi tulisi huomioida sakkoja alentavana tekijänä niiden (ilmeinen) kohtuuttomuus suhteessa tekoon ja työnseisauksen aiheuttamaan vahinkoon. Esimerkkinä voidaan mainita työtuomioistuimen tuomiossa TT 2023:33 käsitellyt kaupan alan vähimmällään 1-5 minuutin työnseisaukset mielenilmauksina Kaupan liiton palkkaneuvottelujen kes-keyttämiselle. Pienin tuomittu hyvityssakko oli 300 € minuutin hiljaisesta hetkestä, mutta esitetty lainsäädäntö pakottaisi työtuomioistuimen tuomitsemaan vastaavasta, vain minuutin kestävästä työnseisauksesta vähintään 10 000 € sakon. Tällöin tuomittava hyvityssakko olisi ilmeisessä epäsuhteessa tekoon ja sen aiheuttamaan olemattomaan vahinkoon, eikä sakkoa voitaisi pitää millään tavoin kohtuullisena.

Edellä kuvatulla tavalla on oikeudellisen seuraamusjärjestelmän kannalta täysin kestämatöntä, jos teko ja seuraamus ovat ilmeisessä epäsuhteessa toisiinsa. Sanktiointia koskevassa sääntelyssä olisi välttämätöntä huomioida myös sanktion kohtuullisuus suhteessa työrauhan rikkomisen vakavuuteen.

Lakiin lisättävät otsikoinnit

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

1 § Lain tarkoitus ja soveltamisala

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

7 § Ilmoitus työnseisauksesta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Mietinnössä esitetään työriitalain mukaisen ennakoilmoitusvelvollisuuden laajentamista koskemaan myös poliittisia- ja myötätuntotyötaisteluita siten, että ilmoitusvelvollisuus niiden osalta olisi 7 päivää. Samalla ilmoitusvelvollisuuden sisältöä laajennetaan siten, että valtakunnansovittelijalle tehtävän ilmoituksen lisäksi ilmoitus olisi toimitettava myös toiselle työehtosopimusosapuolelle ja mahdollisuuksien mukaan niille työnantajille, joita lakko koskee.

Tällä hetkellä ilmoitusvelvollisuus liittyy riittävän ajan varaamiseen työriidan sovittelulle. Koska poliittisia lakkoja tai myötätuntotyötaisteluja ei sovitella, ilmoitusaika olisi ehdotuksen mukaan 7

päivää. Perusteeksi on esitetty työnantajan mahdollisuus varautua lakkoon mm. henkilöstöjärjestelyin.

Aikaisemmin voimassa olleissa keskusjärjestösopimuksissa suositeltiin neljän päivän ilmoitusajan käyttämistä ja sitä noudatettiin laajalti. On selvää, että työriitalain ilmoitusvelvollisuuden laajentamisen tarkoituksena on ainoastaan riittävän ajan varaaminen työnantajille lakon vaikuttavuuden heikentämiseksi. Ilmoitusvelvollisuutta ei ole perusteltua laajentaa esitetyllä tavalla.

8 a § Myötätuntotyötaistelun rajoitukset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Myötätuntotyötaisteluista työrauhavelvollisuuden ulkopuolisissa tilanteissa säädettäisiin laissa työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimien edellytyksistä. Lain 8 a §:n mukaan tukityötaistelua ei saisi toimeenpanna, jos työtaistelusta ulkopuolisille aiheutuvat seuraamukset olisivat ilmeisessä epä-suhteessa tavoiteltavaan päämäärään nähden ja tavoitteena ei olisi työehtosopimuksen solmiminen. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan pykälää sovellettaisiin vain silloin, kun tavoitteena ei ole työeh-tosopimuksen solmiminen. Säännöksellä ei siis rajoitettaisi tukilakkoja tilanteessa, jossa työrauhavelvoitteen ulkopuolella tuetaan työtaistelutoimin toista työtaistelua (pääriitaa), kun kyse on työehtosopimukseen pyrkimisestä.

Hallituksen esitysluonnos jättää laajemman liikkumavaran tukityötaistelujen järjestämiseen työrauhavelvoitteen ulkopuolella. Kuitenkin ehdotetun työriitalain 8a§:n 2 kohdassa tulisi turvata yhteiskunnan kannalta välttämättömät palvelut ja toiminnot. On sinällään perusteltua jättää suhteellisuusperiaatteen ulkopuolelle vähintään työrauhavelvoitteen ulkopuolella tapahtuva työehtosopimuksen saavuttamisen tukeminen tukilakoin. Velvollisuus välttämättömien palvelujen turvaamiseen ei kuitenkaan sovellu tähän.

Työehtosopimuskausien osuminen siten, että päätyötaistelu ja tukityötaistelu ovat molemmat työrauhavelvoitteen ulkopuolella on kuitenkin täysin sattumanvaraista, mikä asettaa työehtosopimuksen saavuttamiseksi tukea tarvitsevat ammattiliitot eri asemaan. Esitetyt muutokset heikentävät kaiken kaikkiaan kokonaisuutena työntekijöiden neuvotteluasemaa työmarkkinoilla eikä niitä voida pitää hyväksyttävänä.

8 b § Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Poliittisia työtaisteluita on ollut Suomessa vähän, ja niiden merkitys on pieni. Kyse ei ole sellaisesta yhteiskunnallisesta ongelmasta, johon olisi tarpeen puuttua kansalaisten perusoikeuksia rajoittamalla. Tältä osin viitataan työehtosopimuslain 8b kohdassa lausuttuun.

8 c § Työtaisteluoikeus virkasuhteessa

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

18 a § Hyvitys

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Säännöksellä luotaisiin seuraamusjärjestelmä tilanteisiin, jossa myötätuntotyötaistelua olisi pidettävä 8 a§:n vastaisena tai poliittista työtaistelua 8b§:n vastaisena. Säännös koskee työrauhavelvoitteen ulko-puolisia tilanteita. Hyvitys maksettaisiin vahinkoa kärsineelle, mikäli omaisuusvahinkoa on syntynyt, mutta muuten asianosaiselle, jonka vaatimuksesta tuomio on annettu. Jos hyvitysmäärään oikeutettuja on useampia, tuomiossa olisi määrättävä, miten tuomittu määrä on jaettava. Hyvityksen määrään sovellettaisiin samoja periaatteita kuin työehtosopimuslain 9 ja 10 §:ssä. Tältä osin viitataan siihen, mitä aiemmin on näissä kohdissa lausuttu.

Oikeuskäytännön yhtenäisyyden osalta on ongelmallista, että forum hyvityksen osalta eroaa työrauhavelvoitteen olemassaolosta riippuen. Siten on olemassa riski myös siitä, että oikeuskäytäntö hyvityksen osalta tulee eroamaan tuomioistuimesta riippuen. Tämä pahentaisi osaltaan jo muutenkin epäselväksi muodostumassa olevaa oikeustilaa. Hyvitystä koskevan oikeudenkäynnin asianosaisia koskeva säännös on epäselvä, ja on omiaan aiheuttamaan sekaannusta.

18 b § Hyvityksen rahamäärän tarkistaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

3 luvun 6 § Laittomaksi julistetun työnseisauksen jatkaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Työrauhasäännöksiin esitetään lisättäväksi yksittäisen työntekijän velvoite maksaa työnantajalleen hyvitystä tilanteessa, jossa työntekijä olisi jatkanut sellaista työtaistelua, jonka tuomioistuin on todennut lainvastaiseksi.

Laittomaksi tuomioistuimessa todetun lakon jatkaminen on poikkeuksellista ja hyvitys tulisi tosiasiaissa vain harvoin kyseeseen. Uusi säännös ei vastaa mihinkään todelliseen lainsäädäntötarpeeseen, vaan se on pelkästään osa työtaisteluoikeuden rajoittamiseksi säädettäviä ylimitoitettuja toimenpiteitä. Hyvitys on kuitenkin omiaan aiheuttamaan väärinkäsityksiä, ja luomaan pelotevaikutusta työtaisteluihin – myös laillisiin työtaisteluihin - osallistumiselle kokonaisuudessaan. Tämä heikentää erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työntekijöiden ammatillisia osallistumisoikeuksia ja mahdollisuuksia omien työehtojensa parantamiseen.

Suunniteltu säännös jättää lisäksi epäselvään oikeustilaan työnantajan mahdollisuuden kuitata hyvitys suoraan palkasta sekä työnantajalla lakon laittomuudesta olevan ilmoitusvelvollisuuden sisällön. Myös oikeudenkäyntikuluriskin vaikutukset työntekijöiden oikeusturvan toteutumisen kannalta on jätetty täysin huomiotta.

4 luvun 9 § Laittomaksi julistetun työnseisauksen jatkaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Lehtimäki Nora
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry